

G E H E I M

STICHTING UITGEVERIJ EN BOEKHANDEL "P E G A S U S".

S a m e n v a t t i n g

De boekhandel en uitgeverij "Pegasus" te Amsterdam is een onderneming van de CPN, die belast is met de verspreiding van de communistische lectuur in Nederland. Vooral door omvangrijke leveranties van Amerikaanse vaktijdschriften aan de Chinese volksrepubliek heeft dit bedrijf de laatste jaren belangrijk betere financiële resultaten behaald. Naar schatting droeg de afdeling export voor 2/3 bij in de totale uitkomsten.

Een in juli 1958 door Amerika tegen Pegasus afgekondigd dollartransactieverbod heeft geleid tot de oprichting van een nieuwe firma: "De Tjalk", die de voor Pegasus onmogelijk geworden zaken is gaan doen.

Dit dollartransactieverbod is voornamelijk afgekondigd op grond van het feit, dat de baten van Pegasus uiteindelijk aan de CPN ten goede komen.

Een in april 1959 door het Amerikaanse Ministerie van Handel tegen Pegasus uitgevaardigde beschikking, waarbij Pegasus op vermoeden van een "verboden transactie" op de Amerikaanse black-list was geplaatst, is in mei d.a.v. voorlopig opgeschort.

Om het Tjalk-project te beveiligen wordt door de Berlijnse vertegenwoordiger van de Chinese staatsboekhandel, die voor de leveranties van Pegasus aan China is ingeschakeld, in het verkeer met De Tjalk gebruik gemaakt van een gefingeerde naam: B. SCHWARZ.

De indruk bestaat, dat Pegasus gelden aan de winst onttrekt ten gunste van zichzelf en van de CPN.

De plaatsvervangend algemeen secretaris van de CPN is met het toezicht op Pegasus belast. De laatste maanden is de greep van de partij op Pegasus weer wat in kracht toegenomen.

5 augustus 1959

G E H E I M

G E H E I M

STICHTING UITGEVERIJ EN BOEKHANDEL "P E G A S U S".

Inleiding.

Een van de "partij bedrijven" van de CPN is de uitgeverij en boekhandel "Pegasus" te Amsterdam. Deze handelsonderneming heeft een tweeledige taak t.w. door middel van een doelmatige lectuurverspreiding de communistische leer in Nederland te verbreiden en zo mogelijk een bron van inkomsten voor de CPN te zijn.

De voornaamste onderdelen van het bedrijf zijn de uitgeverij, de afdeling voor Slavische literatuur, de exportafdeling, de drie boekwinkels (resp. in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) en het belangrijkste verkoopmedium het zgn. "boekenapparaat".

Dit boekenapparaat omvat een 200 - 250 vrijwilligers, die de adspirantkopers - desgewenst op afbetaling - boeken verkopen. De prijzen van de Pegasus-boeken zijn naar Nederlandse begrippen erg laag. Als gevolg hiervan kunnen gegadigden zich op eenvoudige wijze een eigen boekenbezit verwerven. De omzet van het boekenapparaat bedroeg in 1958 - ondanks tegenwerkende factoren die verband hielden met het conflict in de CPN - altijd nog f 145.000,-. Voor het lopende jaar wordt gekoerst op een omzet van f 236.000,-.

Naast de Pegasuslectuur in de Nederlandse taal, die òf in Nederland verschijnt bij de eigen uitgeverij òf bij de Sowjet "Uitgeverij voor literatuur in vreemde talen" te Moskou, heeft Pegasus een uitgebreide voorraad boeken in de Slavische talen.

Met China, de Sowjet-Unie en vrijwel alle Oosteuropese landen onderhoudt Pegasus zakelijke relaties. Abonnementen op tijdschriften in die landen kunnen bij Pegasus worden afgesloten. Voorts verkoopt Pegasus gramfoonplaten uit de Sowjet-Unie en andere communistische landen.

Bij Pegasus wordt ook lectuur verkocht van "burgerlijke" uitgevers. Het is niet onmogelijk dat deze tak van het bedrijf in de toekomst zal worden uitgebreid.

De leiding van Pegasus is in handen van Jan van SEGGELEN, vroeger werkzaam als assistent-accountant. Deze wordt bijgestaan door John MENDELS, die van huis uit boekhouder is en als zijn plaatsvervanger optreedt.

G E H E I M - 2 -

GEHEIM

Pegasus heeft ongeveer 40 - 50 man personeel in dienst.

N.V. Pegasus i.o.

Op 29 september 1958 is in verband met de in werkingtreding van de Wet op Stichtingen een verzoek aanhangig gemaakt tot omzetting van de Stichting Pegasus in een "Naamloze Vennootschap" met een aandelen kapitaal van f 100.000,-, waarvan bij de oprichting f 20.000,- geplaatst en volgestort zal worden.

Bij geruchte werd vernomen, dat de toekomstige aandeelhouders het te storten bedrag niet uit eigen middelen zullen fourneren, doch dat zij dit te zijner tijd ondershands van Pegasus ter beschikking krijgen. Uit de bedrijfsresultaten over 1958 zou Pegasus voor dit doel f 20.000,- hebben gereserveerd. Onder de a.s. aandeelhouders gaat het verhaal, dat aan hen "uiteraard" nimmer enige winst zal worden uitgekeerd.

Uit deze opzet blijkt dat het de leiding van dit partijbedrijf er slechts om te doen is om door de omzetting van Pegasus in een NV een door haar juridisch beter geachte vorm voor het bedrijf te vinden. De leiding van de CPN heeft er slechts voor te zorgen dat de houders van prioriteits- en gewone aandelen "politiek betrouwbaar" zijn en geen "misbruik" zullen maken van de hen in de statuten gegeven mogelijkheden.

Financiële resultaten.

De laatste tijd werden aanwijzingen verkregen, dat de leiding van Pegasus niet schroomt (door onttrekking van gelden aan de winst) de fiscale autoriteiten ten aanzien van de behaalde bedrijfsresultaten een rad voor de ogen te draaien. Het betalen van belasting aan een "vijandige" overheid is nl. naar communistische visie in strijd met de ideologie, die juist de omverwerping van die overheid voorstaat en niet haar instandhouding.

De gelden, die Pegasus aan de winst onttrekt, komen ten goede aan het eigen bedrijf of aan de CPN. De administratieve verwerking hiervan vindt op een zodanige wijze plaats dat deze manipulaties vrijwel niet te constateren zijn. Zo werden b.v. door Pegasus gel-

GEHEIM

den aan het dagblad "De Waarheid" overgemaakt zogenaamd voor advertenties. Ook worden bepaalde leveranties niet in rekening gebracht of worden door geestverwante organisaties onbetaald gelaten posten afgeschreven.

De bedrijfsuitkomsten van Pegasus zijn de laatste vijf jaar aanzienlijk verbeterd door de zich sterk uitbreidende handel met het buitenland. Naar schatting droeg de afdeling export voor 2/3 bij in de totale uitkomsten.

Deze toeneming van de buitenlandse handel van Pegasus is veroorzaakt door omvangrijke leveranties van Amerikaanse vaktijdschriften, microprint-edities en microprintreaders aan communistisch China, welk land deze voor zijn research nodig heeft.

Relatie met GUOZI SHUDIAN.

De relatie die Pegasus met de Chinese staatsboekhandel Guozi Shudian ("Internationale Boekhandel") te Peking sinds eind 1954 onderhoudt wordt wederzijds gekenschetst als bijzonder waardevol. De Volksrepubliek China verkrijgt door tussenkomst van een "betrouwbare" goed werkende onderneming het materiaal dat dit land niet rechtstreeks kan (en ook niet zou willen) betrekken. Pegasus beziet de Chinese opdrachten als een eervolle taak nl. om mee te werken aan de "socialistische" opbouw van het 650 miljoen zielen tellende China en wordt hiervoor goed betaald.

Zo werden voor 1955 ± 2300 abonnementen geplaatst; voor 1956 ± 4000; voor 1957 ± 13.000; voor 1958 ± 9000 en voor 1959 ± 8100, deze laatste verdeeld over ± 760 Amerikaanse periodieken. Daarnaast levert Pegasus ook nog antiquarisch materiaal.

In verband met de in de Verenigde Staten bestaande regeling dat bepaalde tijdschriften op b.v. medisch of technisch gebied alleen aan vakgenoten mogen worden geleverd, was het voor Pegasus nodig een aantal betrouwbare communisten als abonnee in te schakelen, waarbij hen een gefingeerd beroep werd toegedacht. Aangezien de meeste "abonné's" meer dan één tijdschrift ontvangen, is het bijhouden van de hierop betrekking hebbende administratie een tijdrovende en secure bezigheid.

GEHEIM

Pegasus heeft een ophaaldienst georganiseerd om de bladen te verzamelen, waarna verzending naar China plaatsvindt.

De betalingen aan Pegasus worden door een vertegenwoordiger van Guozi Shudian, in Oost-Berlijn (Karlshorst, Treskowallee 58 a) genaamd YU CHIN - Fan verricht. Vroeger plachten de Chinezen een accreditief te stellen; op verzoek van Pegasus wordt sinds eind 1958 eenvoudigheidshalve per chèque betaald.

Een enkele maal wordt door Pegasus contact opgenomen met de Chinese vertegenwoordiging in Bern. Er is voorts een frequent contact met de Chinese Legatie in Den Haag.

In januari/februari van dit jaar heeft de directeur van Pegasus een bezoek aan China gebracht dat ongeveer 4 weken in beslag nam. Bij die gelegenheid hebben de Chinezen hem op ondubbelzinnige wijze hun dank betuigd voor de bemiddeling, die Pegasus bood.

De omvang van de leveranties van Guozi Shudian aan Pegasus o.m. bestaande uit Chinese kunstartikelen en enkele boekjes in de Nederlandse taal in Peking gedrukt, is vergeleken met de export van Pegasus naar China gering.

Amerikaanse maatregelen.

De Amerikaanse regering heeft in juli 1958 getracht de leveranties van Pegasus aan China te bemoeilijken door voor Pegasus een dollartransactieverbod af te kondigen, dat ter kennis werd gebracht van de Nederlandse bankierswereld. Als gevolg hiervan werden ook de saldi van Pegasus in Amerika bevroren.

Als belangrijkste motief voor de genomen maatregel gold de overweging dat de baten van de handel in Amerikaanse tijdschriften uiteindelijk ten goede kwamen aan de CPN.

Dit verbod werd door Pegasus al spoedig omzeild door de oprichting van een nieuwe firma genaamd: Handelsonderneming "De Tjalk" (opgericht 11-7-1958, Keizersgracht 5 Amsterdam - postbus 32). Deze onderneming werd belast met de aankoop van materiaal in de Verenigde Staten, dat voordien door Pegasus werd betrokken. Het dollartransactieverbod heeft Pegasus praktisch gesproken alleen enige financiële schade berokkend.

G E H E I M

Na enige maanden waren de Chinese leveranties door het optreden van "De Tjalk" weer nagenoeg in de vroegere omvang hersteld en was de personeelsbezetting, die na de afkondiging van het dollartransactieverbod was ingekrompen weer op het oude niveau teruggebracht.

Voor de lopende bestellingen in de Verenigde Staten wist Pegasus in eerste instantie geen oplossing te vinden. Naar het zich laat aanzien zal een aantal van deze orders via Engeland worden afgewikkeld. Pegasus heeft nl. een Amerikaanse zakenrelatie, een zekere Walter JOHNSON bereid gevonden sommige orders uit 1958 via diens filiaal in Londen te laten lopen. Dit filiaal zal het materiaal doorzenden naar Pegasus en in Ponden factureren.

Een tweede Amerikaanse maatregel trof Pegasus op 22 april 1959, toen dit bedrijf door het "Bureau of Foreign Commerce" van het Ministerie van Handel in de Verenigde Staten op de zwarte lijst werd geplaatst. Dit was het gevolg van het door Pegasus niet beantwoorden van een viertal vragen over de levering van 61 microprintreaders aan China, ten aanzien waarvan aan de Amerikaanse autoriteiten was voorgegeven, dat deze voor Polen bestemd waren. De betreffende beschikking zou van kracht blijven, totdat Pegasus een bevredigend antwoord had gegeven op de vragen die over de gewraakte leverantie waren gesteld. Reeds enkele dagen nadat Pegasus van de Amerikaanse maatregel in kennis was gesteld, werd een antwoord op het Amerikaanse Consulaat afgegeven. Dit heeft tot een opschorten van de "black list"-maatregel geleid.

De Tjalk.

De handelsonderneming "De Tjalk", die op 11 juli 1958 werd opgericht, is in feite een papieren verlengstuk van Pegasus. Voor de buitenwereld - o.m. uit de gegevens in het handelsregister - moet echter de indruk worden gewekt, dat De Tjalk een op zich zelf staande firma is. De leiding van De Tjalk is in handen van de exportfunctionaris van Pegasus G. van HEFFEN. Deze komt enkele dagen per week bij Pegasus op kantoor om de lopende zaken te bespreken.

Alle zaken betreffende De Tjalk worden bij Pegasus met enige geheimzinnigheid behandeld, omdat men vreest dat de speciale rela-

G E H E I M

tie van De Tjalk met Pegasus zal uitlekken.

In het kader van de beveiliging van het "Tjalk-project" is voorts aan de Chinezen in Berlijn voorgesteld, dat dezen voor hun relatie met De Tjalk van een schuilnaam gebruik zouden maken en een tweede postbox zouden nemen. Nadat toestemming hiervoor van Peking was verkregen, maken de Chinezen sinds begin 1959 in hun relatie met De Tjalk gebruik van de naam: B. SCHWARZ, Oost-Berlijn.

Relatie met Mezhdunarodnaja Kniga.

De Russische staatsboekhandel "Mezhdunarodnaja Kniga" ("Internationale Boek") opgericht in 1923 is sinds 1931 als een instituut voor de buitenlandse handel voor de gehele Sowjet-Unie belast met de export van boeken, kranten en tijdschriften, muziek, grammofoonplaten, kunst artikelen en postzegels. Naast het verzorgen van deze exporthandel verricht Mezhd. Kniga de aankopen in het buitenland op dit gebied ten behoeve van de Sowjet-Unie.

Mezhd. Kniga onderhoudt contact met bijna 700 firma's in 58 landen. In vele gevallen is bij de diplomatieke vertegenwoordigingen in deze landen een speciale Mezhd. Kniga-functionaris gedetacheerd, die o.m. belast is met de bevordering van de exporten van Mezhd. Kniga.

Voor Nederland is dit Kim Vladimirovich MALAKHOVSKI. Deze is toegevoegd aan de Russische Handels Delegatie te Amsterdam.

MALAKHOVSKI onderhoudt een geregeld persoonlijk contact met de leiding van Pegasus en krijgt zijn instructies van zijn directie in Moskou.

De relatie van Pegasus met Moskou, die voorheen gekenschetst kon worden als een "broederlijke" samenwerking ten dienste van de verspreiding der communistische ideologie is de laatste jaren wat verstrakt in die zin, dat het zakelijke aspect van de relatie door Moskou wat meer op de voorgrond wordt geplaatst.

In het begin van dit jaar heeft Van SEGGELEN bij een bezoek aan Moskou besprekingen met functionarissen van Mezhd. Kniga gevoerd. Dezen brachten hem toen onder het oog, dat Pegasus h.i. veel te weinig Russische lectuur, grammofoonplaten e.d. in Nederland verspreidde. Met name was Mezhd. Kniga niet te spreken over de geringe omzetten van de Sowjet lectuur, die door tussenkomst van de "Uitgeverij

G E H E I M

voor literatuur in vreemde talen" te Moskou sinds 1954 in het Nederlands - in betrekkelijke grote oplagen - wordt uitgegeven en die Pegasus op consignatie-basis verkoopt.

De totale factuurwaarde van de Mezh. Kniga-leveranties aan Pegasus bedroeg over 1958 f 45.000,-. Deze importen zijn vergeleken met de leveranties van Pegasus aan de Sowjet-Unie betrekkelijk groot. Hierbij moet nl. in ogenschouw genomen worden dat de in rekening gebrachte prijzen over het algemeen erg laag zijn en dat bovendien nog een korting wordt ontvangen van 70%.

Om de verspreiding van Sowjet-Russische literatuur zo veel mogelijk te bevorderen ontvangt Pegasus van Mezh. Kniga jaarlijks een bedrag dat voor reclame mag worden besteed. Dit reclamebudget is de laatste jaren sterk verminderd (1956 \pm f 47.500,-; 1957 \pm f 35.000,-; 1958 \pm 30.000,-; 1959 \pm f 14.000,-).

De omzet van de Russische gramfoonplaten zou jaarlijks ongeveer 15.000 stuks bedragen.

Voor Pegasus, die vanaf 1952 zijn schulden aan Mezh. Kniga regelmatig zou hebben voldaan, ontstonden medio 1958 betalingsmoeilijkheden, die voortvloeiden uit het gereleveerde dollartransactieverbod. In verband hiermede stond Mezh. Kniga een uitstel van betaling toe.

Van juli tot december 1958 zou de schuld aan Mezh. Kniga hierdoor zijn opgelopen tot ongeveer f 18.000,-. In december zou een eerste afbetaling van f 8.000,- hebben plaatsgevonden. Het lag in de bedoeling van Pegasus het restant per 1 maart 1959 af te lossen.

Verhouding tot de CPN.

De plaatsvervangend algemeen secretaris, Harry VERHEY, is namens het dagelijks bestuur van de CPN met het toezicht op Pegasus belast. Over het algemeen komt er van dit toezicht, niet veel terecht, omdat deze functionaris bijzonder druk bezet is. Het laatste half jaar is de greep van de partij op Pegasus echter wel wat in kracht toegenomen.

5 augustus 1959

G E H E I M